

Om ordene på lista 2018 (bm)

skjebnelandsmøte

Mot slutten av september i år bestemte Kristelig Folkeparti at det skulle holdes ekstraordinært landsmøte for å ta stilling til om partiet skulle forhandle om å gå i regjering, og hvilket regjeringsalternativ det i så fall skulle satse på. Ettersom så mye sto på spill, både for partiet, partilederen og den videre styringen av Norge, ble ordet *skjebnelandsmøte* raskt tatt i bruk, og ordet dominerte det offentlige ordskiftet fram til landsmøtet. Forleddet *skjebne-* signaliserer at noe er svært viktig. Eksempler på andre sammensetninger med *skjebne-* er *skjebnedag*, *skjebnetime* og *skjebnesvanger*. Det fins spredte eksempler på at *skjebnelandsmøte* har vært i bruk også tidligere, men det var først med KrF-landsmøtet 2. november at ordet nærmest ble allemannseie. Det viser på en tydelig måte hvor viktig denne hendelsen var for norsk politikk. Når historien om det politiske Norge 2018 skal skrives, vil trolig *skjebnelandsmøte* stå sentralt i fortellingen.

grottegutt

Mange husker de dramatiske dagene i sommer da tolv unge gutter fra et lokalt fotballag og treneren deres ble innesperret i en grotte i Thailand. Nyheten vakte forferdelse og skapte engasjement over hele verden. I norske medier ble de innesperrede raskt kjent som *grotteguttene*, og folk fulgte spent med fram til de ble reddet ut av grotten på dramatisk vis etter 18 dager. Ordet *grottegutt* er treffende og fyndig, og med bokstavrimet faller det lett i munnen. Vi tror at folk i lang tid framover kommer til å huske omstendighetene rundt hendelsen når de leser eller hører ordet *grottegutt*.

sosionomisere

Verbet *sosionomisere* er avledet av substantivet *sosionom*. Sosionomer blir fra tid til annen beskyldt for å være forståelsesfulle og ettergivende overfor kriminelle. Det er særlig tilhengere av en streng kriminalpolitikk som kommer med denne kritikken. *Sosionomisere* blir oftest brukt på en polemisk måte for å ta avstand fra en tendens til å unnskylde og bortforklare kriminelle handlinger, men ordet blir nå også til en viss grad brukt i positiv betydning. Ordet er ikke helt nytt, men det ble aktualisert og førte til stor debatt etter at statsministeren brukte det i en spørretime på Stortinget sent i fjor høst. Ordet har i ettertid blitt ganske mye brukt. Det samme gjelder det avledede substantivet *sosionomisering*.

plogging

Plogging er en kombinasjon av jogging og søppelplukking. *Plogging* slo gjennom i Sverige i 2016. I Norge ble plogging en treningstrend våren 2018, og både aktiviteten og ordet har overlevd gjennom året. Ordet sier noe viktig om samtiden: Vi ønsker å slå sammen søppelhåndtering og mosjon i et samfunn der tid er et knapphetsgode. *Plogging* kan symbolisere en sunn og miljøbevisst livsstil. Ord som *plogging* blir kalt teleskopord fordi de er sammensatt av deler av andre ord, i dette tilfellet *plukking* og *jogging*. Teleskopord er ikke veldig vanlige i norsk, og de er oftest hentet utenfra.

fattigdomslykke

Ord kan slå an fordi de inneholder en betydningsmotsetning. Sammensetningen *fattigdomslykke* er et slikt ord. Det inneholder dessuten en motsetning som er egnet til å provosere. Det er helt nytt og ble først tatt i bruk i en magasinartikkel fra juni i år. Forfatteren, som ikke er fattig, mente at man kan kjenne seg lykkelig selv om man er fattig, særlig i et rikt land som Norge. Debatten i etterkant var heftig fordi mange mente et slikt syn kan bagatellisere problemene som følger av å være fattig. Ordet *fattigdomslykke* er et konsentrat av meninger som er egnet til å øke temperaturen i samfunnsdebatten.

matredder

Spørsmål om miljøproblemer og bærekraft har vært sentrale i samfunnsdebatten også i 2018. En *matredder* er en person som helst ikke vil kaste mat, og som derfor er nøye med matinnkjøpene slik at det skal bli minst mulig til overs. Som plogging kan matredding være symbol på en livsstil, og flere har begynt å omtale seg selv som matreddere for å inspirere andre til å bli mer bevisst om problemet med matsvinn. Det fins apper, blogger og sider på sosiale medier som veileder folk som vil bli matreddere. Ordet ble brukt sporadisk i norsk også i fjor, men bruken har økt kraftig i 2018.

videoassistert dømming

2018 var året da *videoassistert dømming* fikk stort gjennomslag i fotballen og sportsjournalistikken. Uttrykket viser til det at dommeravgjørelser kan tas eller omgjøres underveis i kampen på grunnlag av videoopptak. Teknologien bak systemet kalles gjerne VAR (kortform for engelsk *Video Assisted Referee*), så ordet *VAR-dømming* er også i bruk, men det ser ut til å bli utkonkurrert av *videoassistert dømming*. Systemet ble for alvor introdusert under sommerens fotball-VM i Russland, og i den øverste ligaen i England har de bestemt seg for å innføre systemet fra og med neste sesong. Det er derfor grunn til å tro at vi kommer til å få høre mye om *videoassistert dømming* også i framtiden.

slitertillegg

Under de sentrale lønnsforhandlingene våren 2018 ble det enighet om å gi et årlig lønnstillegg som en overgangsordning for grupper av arbeidstakere som blir berørt av at AFP-ordningen forsvinner, og som ikke klarer å arbeide fram til de er 67. *Slitertillegg* er et lettfattelig og uttrykksfullt ord. Det ble opprinnelig brukt av fagbevegelsen, men ser ut til å ha etablert seg som et alminnelig brukt ord for tillegget.

påvirker

Ordet *påvirker* har lenge vært i bruk generelt om aktører med påvirkningskraft. *Påvirker* er det norske motstykket til det engelske *influencer*, som også er mye brukt i norsk, særlig om folk som påvirker unge forbrukere gjennom sosiale medier eller egen blogg. Bruken av det norske ordet har økt det siste året. *Påvirker* er en god norsk avløser som vi tror kan by på konkurranse for det engelske ordet.

gladbobler

Nato-øvelsen Trident Juncture var den største militærøvelsen i Norge på mange tiår. Øvelsen var dominerende i nyhetsbildet store deler av høsten 2018, og meningene om den var delte. Et ord som dukket opp mens øvelsen pågikk, var *gladbobler*. En offiser fra Forsvaret oppfordret folk til å nyte synet av militærøvelsen fra verandaen med *gladbobler* i glasset. *Bobler* i betydningen 'musserende vin' blir assosiert med fest og glade tilstelninger, og med førsteleddet *glad-* blir assosiasjonene ekstra festlige. Ordbruken førte til en debatt der Forsvaret ble beskyldt for å framstille øvelsen som uskyldig underholdning. *Gladbobler* er et kreativt ord som har fått ekstra stor oppmerksomhet nettopp på grunn av den uvanlige sammenhengen det oppsto i.

Andre viktige ord og uttrykk som ikke nådde opp på lista, er *helsesykepleier*, *migrantkaravane* og *ufrivillig sølibat*.